

Tegnsætning

Dansk

Navn: _____

Klasse: _____

Indholdsfortegnelse

Punktum	2
Ordenstal	3
Klokkeslæt	4
Punktum og forkortelser	5 - 6
Spørgsmålstegn	7
Udråbstegn	8
Punktum, spørgsmålstegn og udråbstegn	9
Direkte tale	10 - 13
Komma mellem sætninger	14 - 15
Opremsningskomma	16
Komma ved tilføjelser	17
Komma – blandet	18 - 19

Punktum

Punktum bruges oftest til at afslutte en sætning. Når det bruges til at afslutte en sætning, kaldes det også et **slutpunktum**.

Hvis der ikke er punktummer i en tekst, er den svær at læse, for så kan man ikke altid vide, hvor den ene sætning slutter, og den næste begynder.

Det første ord efter et punktum skrives altid med stort begyndelsesbogstav:

I morgen er det fredag. **S**å er det weekend.

Man sætter også punktum efter det sidste ord i en tekst.

Sæt punktum, der hvor det mangler. Ret også til stort begyndelsesbogstav efter punktum.

Carls forældre havde valgt, at de skulle holde sommerferie i Danmark de ville køre Fyn og Sjælland rundt med en kort tur til Bornholm også hans forældre ville i hvert fald gerne se Rundetårn og H.C. Andersens hus Carl ville gerne besøge Odense ZOO og se alle dyrene han glædede sig især til at se pingvinerne og løverne han ville også rigtig gerne i Tivoli og prøve de vilde rutsjebaner hans forældre havde købt ham en masse Marveltegneserier, så han var underholdt på køreturen de skulle køre af sted tidligt en mandag morgen vejret så ud til at blive godt solen skinnede, og himlen var helt blå Carl var glad for, at det var godt vejr, fordi hans mor havde lovet, at de kunne besøge en strand, hvis vejret blev godt Carl ville gerne på stranden, for så kunne han prøve de nye svømmefødder og snorkelsættet for første gang Carls mor havde pakket et kamera, så de kunne tage billeder af alt det, de oplevede

Punktum bruges ofte til at afslutte en sætning, men i nogle tilfælde bruges det også sammen med tal. Det bruges fx i forbindelse med **ordenstal** og **klokkeslæt**.

Ordenstal

Man sætter et punktum efter tallet for at vise, at det er et ordenstal.

Ordenstal er tal som 2. (*anden*) og 10. (*tiende*), fx *Han går i 10. klasse.*

Hvis man glemmer punktummet, er det ikke længere et ordenstal, og det vil i stedet være 2 (*to*) og 10 (*ti*).

Der skal ikke punktum efter tallet i sætninger som denne: *Han er 12 år gammel.*

Så husk på, at **2. = anden** og **2 = to**.

Vælg, om tallet i sætningen er skrevet rigtigt eller forkert.

Rigtigt Forkert

1. Min lillebror er 5. år gammel.	☐	☐
2. Det er 4. gang, jeg er i Spanien.	☐	☐
3. Jeg dumpede desværre, så det er mit 3 forsøg.	☐	☐
4. Hun går i 9. klasse nu.	☐	☐
5. Det er mit 8. par sko.	☐	☐
6. Jeg starter i 2. klasse i morgen.	☐	☐
7. Det er 5 gang, min mor nævner, at jeg skal gå ud med skraldet.	☐	☐
8. Han havde 6. fejl i sin teoriprøve.	☐	☐
9. Det er 2. gang, vi skal holde nytår i sommerhus.	☐	☐
10. Camilla fylder 15. år i oktober.	☐	☐

Klokkeslæt

Hvis man vil skrive et klokkeslæt med tal, skal man huske punktum mellem timen og minutterne, fx klokken 8.45 og klokken 11.30.

Man kan også skrive klokkeslæt med kolon (fx klokken 8:45), men i denne opgave skal du bruge **punktum**.

Skriv klokkeslættet korrekt på linjen.

1. Jeg vågnede klokken 6.00 (seks) i dag.
2. Mødet starter klokken _____ (ti) i morgen.
3. Jeg burde være hjemme klokken _____ (atten) i aften.
4. Han tog af sted klokken _____ (kvart over seks) i morges.
5. Klokken _____ (halv fire) om eftermiddagen tager jeg min sidste kop kaffe.
6. De går altid i seng klokken _____ (halv ti).
7. Vi skal mødes klokken _____ (femten) på fredag.
8. Han ringede til mig i går aftes klokken _____ (halv elleve).

Skriv tallet eller klokkeslættet korrekt på linjen.

1. Har han først fri klokken _____ (nitten)?
2. Katrine vandt konkurrencen for _____ (andet) år i træk.
3. Hun fylder _____ (tolv) år senere på året.
4. Posthuset lukker klokken _____ (enogtyve) om torsdagen.
5. Min kage skal have _____ (tredive) minutter i ovnen.
6. Han har fødselsdag den _____ (syttende) maj.

Punktum og forkortelser

En del ord og sammensætninger af ord kan forkortes.

I de fleste forkortelser sættes der **forkortelsespunktum**, som viser, at et eller flere bogstaver er udeladt:

cirka → ca.

København → Kbh.

Morten Juul Larsen → Morten J. Larsen

Mange måleenheder forkortes dog uden forkortelsespunktum:

meter → m

kilometer → km

kilogram → kg

Nogle forkortelser står i ordbogen, så det er en god idé at slå op i en ordbog, hvis du er i tvivl om den korrekte forkortelse.

Tegn en streg hen til den rigtige forkortelse.

kroner

milliliter

i forbindelse med

og så videre

millimeter

med videre

osv.

kr.

mm

ml

mv.

ifm.

Punktum og forkortelser

Skal der punktum efter forkortelserne? Sæt et punktum, hvis det mangler.

1. med hensyn til = mht
2. kilogram = kg
3. eksklusive = ekskl
4. det vil sige = dvs
5. med = m
6. kilometer = km
7. eventuelt = evt
8. på grund af = pga
9. inklusive = inkl
10. med mere = m.m

Sæt punktum, der hvor det mangler. Du skal kun sætte forkortelsespunktummer.

Carl ville holde en havefest for hele nabolaget. Det var en lille by, så der var kun ca 50 mennesker inviteret. Han gik i gang med at forberede alt til festen vha en lang og organiseret liste. Han dekorerede haven og planlagde menuen og underholdningen. De skulle bl.a gætte, hvor mange m en sammenkrøllet snor var. Gæsterne var inviteret til kl 18, og Carl glædede sig meget.

Spørgsmålstegn

Et spørgsmålstegn ser sådan ud: ? Vi bruger det til at vise, at vi har stillet et spørgsmål.

Spørgsmål begynder tit med hv-ord:

Hvad er klokken?

Hvem er du?

Eller også har de udsagnsordet først i sætningen: **Vil** du med?

Har du tid?

Tegn en streg hen til det rigtige tegn.

Jeg spiser skyr til morgenmad

?

Hvad er klokken

.

Første time starter klokken 8

?

Vil du række mig smørret

?

Kan du lege i dag

.

Skriv ? bag ved de sætninger, der skal afsluttes med et spørgsmålstegn.

1. Jeg kan ikke lide badminton
2. Sofie har læst tre bøger i den her uge
3. Hvad tid har du fri i dag
4. Vi har lektier for til i næste uge
5. Kan du huske, om vi har lektier for

6. Har vi flere æbler
7. Søren har en ny rygsæk på
8. Er der mere brød
9. Må jeg låne din oplader
10. Gad vide, hvordan det går

Udråbstegn

Et udråbstegn ser sådan ud: ! Udråbstegn giver kraft til en sætning.

Vi bruger det til at vise, at ordet eller sætningen er ment som fx et udråb eller en ordre.

Eksempler på udråb, hvor man bruger udråbstegn, kan være: Av! Hov!

Eller ordrer som: Kom så! Ti stille!

Det er vigtigt ikke at overdrive sin brug af udråbstegn.

Tegn en streg hen til det rigtige tegn.

3, 2, 1 - NU

.

De går en tur

!

Av for søren

!

De råber højt

!

Hurra, hurra, hurra

.

Skriv ! bag ved de sætninger, der skal afsluttes med et udråbstegn.

1. Jeg tror, vi skal hjem om lidt

2. Lad nu være med det der

3. Jeg gik en tur i går

4. Ti stille

5. Pas på .

6. Louise er træt af at gå til ridning

7. Kom nu .

8. Kasper har en kat

Sæt spørgsmålstegn, udråbstegn eller punktum i tale- og tænkeboblerne.

Luna har ikke set sin kat Pippi i to dage.

Hun beslutter sig for at lede efter Pippi. Hun starter med at gå ud og kalde på katten.

Så går hun hen og snakker med sin nabo.

Direkte tale

Direkte tale bruges til at vise, hvad personer i en tekst siger, fx:

Han siger: "**Jeg kan lide jordbær.**"

"**Jeg kan lide jordbær,**" siger han.

I stedet for at bruge direkte tale kan man også beskrive, hvad andre siger, fx:

Han siger, **at han kan lide jordbær.**

Det, der kommer ud af hans mund, er ikke "at han kan lide jordbær". Når det er skrevet på den måde, er det bare en **beskrivelse** af det, han siger, og derfor er det *ikke* direkte tale.

Hvis man er i tvivl om, om noget er direkte tale, kan man prøve at forestille sig, at man skriver det i en taleboble.

Her kan du se, at det giver mening at putte "Jeg kan lide jordbær." ind i en taleboble, og derfor er det direkte tale.

Anførelstegn

Et anførelstegn ser sådan ud: " Den mest normale måde at markere direkte tale er med anførelstegn. Anførelstegnene sættes, både når den direkte tale starter, og når den slutter – altså rundt om den direkte tale. Fx:

"Jeg kommer altså tidligt hjem i dag," sagde Simone.

Undrende spurgte han: "Hvorfor gør du dog det?"

Sæt streg under alle de steder, hvor der er brugt direkte tale.

1. "Hvordan går det?" spørger hun.
2. Han svarer, at det går fint.
3. Det er hun glad for at høre.
4. "Og hvad med dig?" spørger han.
5. "Jeg har lidt travlt for tiden," svarer hun. "Men ellers går det meget fint."
6. Han smiler til hende. "I det mindste går det fint alligevel."
7. Hun nikker.
8. "Nå, men vi ses på mandag," siger han og vinker til hende.

Sæt de manglende anførselstegn.

1. Viggo sagde: "Hej Ali."
2. "Hej Viggo, sagde Ali.
3. "Er der sket noget spændende for nylig? spurgte Viggo.
4. Nej, ikke rigtig. Er der sket noget spændende hos dig? svarede Ali.
5. Viggo sagde: "Ja. Vi har lige fået en hundehvalp.
6. Ali udbrød begejstret: "Fedt! Jeg elsker hundehvalpe!
7. Jeg har et billede af den her," sagde Viggo og viste et billede på sin telefon.
8. Ali kiggede på billedet og sagde: Den er vildt nuttet!

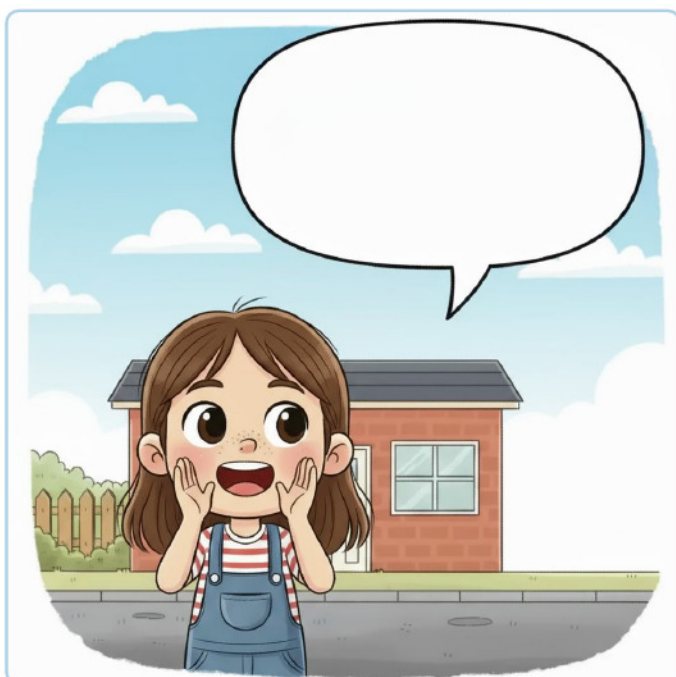
Læs beskrivelserne under billederne, og skriv den direkte tale ind i taleboblerne.

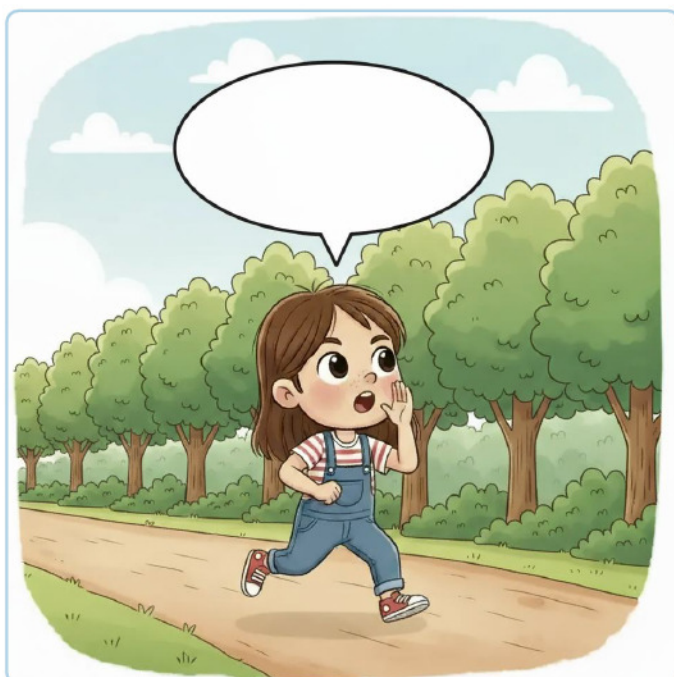
Luna løber rundt i kvarteret og leder videre. "Pippi! Pippi!" råber hun. "Pippi, hvor er du?"

Luna går hen til en kvinde, der står og tømmer sin bil for varer. "Har du set min kat? Den er sort, hvid og rød." siger Luna. Kvinden svarer: "Jeg så en trefarvet kat, da jeg kørte forbi markerne."

"Det må være Pippi!" råber Luna begejstret.

Luna begynder straks at løbe mod markerne, mens hun råber: "Jeg kommer nu, Pippi!"

Du har nu lært at genkende direkte tale. Nu skal du sætte anførselstegn rundt om den direkte tale i beskrivelserne under billederne.

Hej lille mis, har du set Pippi?

Pludselig møder Luna en kat. "Hej lille mis, har du set Pippi?" spørger hun katten.

Hvem er Pippi?

Det er min kat, som jeg leder efter.

En dreng kommer op til Luna og spørger: Hvem er Pippi? Luna svarer: Det er min kat, som jeg leder efter.

Jeg har kun set den der kat, men jeg vil gerne hjælpe med at lede!

Tusind tak.

Drengen siger: Jeg har kun set den der kat, men jeg vil gerne hjælpe med at lede! Tusind tak, svarer Luna.

Kvinden sagde, at der var en kat på marken, så lad os gå hen til marken.

Kvinden sagde, at der var en kat på marken, så lad os gå hen til marken, siger Luna.

Komma mellem sætninger

I en sætning er der altid et **udsagnsled (O)** og et **grundled (X)**. Hvis der er mere end én sætning (dvs. et sæt **O** og **X**) før et punktum, skal man sætte et komma.

Før man finder ud af, om der skal være et komma, skal man derfor finde **udsagnsleddene** og **grundleddene**.

Du kan finde **udsagnsleddet (O)** ved at spørge "hvad kan man sætte **jeg** foran?". Udsagnsleddet er altid et udsagnsord.

Du kan finde **grundleddet (X)** ved at spørge "hvem + **udsagnsled**". Grundleddet er tit et navneord, et stedord eller et navn.

Eksempel: Tine drikker et glas mælk.

Find udsagnsleddet:

Hvad kan man sætte **jeg** foran? Drikker. Derfor er **drikker** udsagnsled.

Find grundleddet:

Hvem drikker? Tine. Derfor er **Tine** grundled.

Sætningen ser altså sådan her ud med **O** og **X**:

Tine drikker et glas mælk.
X O

Når man har **to sætninger** før et punktum, **skal der sættes et komma mellem dem**. De to sætninger er tit bundet sammen med et ord som og, at, hvis, fordi eller lignende. Kommaet skal sættes før dette ord.

Eksempler: **Tine drikker** et glas mælk, fordi **hun er** tørstig.
X O X O

Mor vasker tøjet, og **far støvsuger**.
X O X O

Komma mellem sætninger

1. Find udsagnsled og grundled i sætningerne. Sæt O under udsagnsled og X under grundled.
2. Sæt komma mellem sætningerne. Der skal være ét komma på hver linje.

1. Emma går tidligt i seng fordi hun er træt.
2. Han synes at kagen smager dejligt.
3. Vi så en film og den var god.
4. Hunden kommer når jeg kalder.
5. Da jeg kom hjem tog jeg en lur.
6. Det er koldt når det blæser.
7. Vi har ferie så vi sover længe.
8. Når du har spist din mad må du gå fra bordet.
9. Vi har gæster og det er hyggeligt.
10. Jeg er træt så jeg går i seng.
11. Gæsterne så på mens løverne blev fodret.
12. Hun griber bolden da Simon kaster den.
13. Drengen er bange fordi det tordner.
14. Blomsten er flot når den springer ud.
15. Vejret blev køligt da efteråret kom.

Opremsningskomma

Man sætter altid komma i opremsninger, når man remser mere end to ting op.

Eksempler: Jeg kan både lide lakrids, vingummi og chokolade.
Du kan vælge mellem farverne rød, blå, grøn og gul.

Man sætter opremsningskommaerne i stedet for at skrive "og". Når man nævner mere end to ting, er det pænere at have kommaer end at skrive "og" mange gange:

Jeg kan både lide lakrids **og** vingummi **og** chokolade.
Du kan vælge mellem farverne rød **og** blå **og** grøn **og** gul.

Derfor kan man bytte "og" ud med et komma. Husk dog, at der **skal** være et "og" eller et "eller" mellem de to sidste ting, man remser op.

Sæt opremsningskommaer i sætningerne.

1. Hun køber gulerødder agurk og tomater.
2. Du kan vælge mellem gul grøn og sort.
3. Jeg har både hue handsker og tørklæde på.
4. Min kjole er både gul og rød.
5. Denne bluse er både billigst pænest og blødest.
6. Ferien går til enten Sverige Frankrig eller Spanien.
7. Markus Jens Kamilla og Søren spiller fodbold.
8. Vi mangler løg og gulerødder.
9. Han pynter kagen med krymmel bær og chokolade.
10. Regnbuen er rød orange gul grøn blå og lilla.
11. Pigens bedstemor strikker en stor og blød sweater.
12. Filmen handler både om helte skurke og almindelige mennesker.

Komma ved tilføjelser

Man sætter altid komma ved tilføjelser i en sætning. Tilføjelser er noget "ekstra" i sætningen, som man kan fjerne, og så vil sætningen stadig give mening.

Her er nogle forskellige slags tilføjelser, hvor man sætter komma enten før eller efter tilføjelsen:

Tilføjelser med *men*

- *Han var træt, men glad.*
- *Jeg ordner det, men først i morgen.*

Spørgende tilføjelser

- *Du kommer også til festen, ikke?*
- *Du har ikke fortalt det til ham, vel?*

Udråb

- *Øv, hvor er det koldt i dag!*
- *Se, en regnbue!*

Tiltaleord som fx navne eller lignende

- *Vil du med, Line?*
- *Tak for i dag, ven!*

Sæt komma ved tilføjelserne. Der skal være et komma på hver linje.

1. Kommer du i morgen Sofie?
2. Føj hvor er her varmt i dag.
3. Ja det lyder som en god idé.
4. Det bliver ikke alt for sent vel?
5. Av hvor gør det ondt!
6. Ah nu kan jeg slappe af.
7. Det må du meget gerne tak.
8. Det mener du ikke gør du?
9. Turen var hård men smuk.
10. Du ville gerne med ikke?
11. Tog du sodavand med Mikkel?
12. Hey kan du hjælpe herovre?

Sæt komma mellem sætninger, opremsningskomma og komma ved tilføjelser i taleboblerne.

Luna og drengen går hen mod markerne.

Da Luna og drengen kommer hen til markerne, får drengen øje på en kat.

Sæt komma mellem sætninger og komma ved tilføjelser i taleboblerne.

Katten kommer løbende hen mod dem.

Luna er meget glad for, at hun endelig har fundet Pippi, og hun har samtidig fået en ny ven.